

Briselē, 5.10.2017.
COM(2017) 563 final

2017/0244 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļībai

{SWD(2017) 322 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Priekšlikums Eiropas satvaram kvalitatīvai un efektīvai mācekļībai sniedz ieguldījumu ES nodarbinātības, izaugsmes un ieguldījumu prioritātes īstenošanā. Tas papildina 2016. gada Jauno prasmju programmu Eiropai, kuras mērķis ir uzlabot prasmju veidošanas kvalitāti un atbilstību, un 2016. gada paziņojumu "Ieguldījums Eiropas jaunatnē", un tajā aicināts pielikt lielākus pūliņus, lai sniegtu atbalstu jauniešiem iegūt zināšanas, prasmes un pieredzi, kas viņus sagatavos pirmajam darbam, veiksmīgai profesionālajai karjerai un ļaus viņiem kļūt par aktīviem pilsoņiem.

Mācekļība ir īpaši rezultatīvs mācīšanās darbavietā veids profesionālajā izglītībā un apmācībā, un tā atvieglo pāreju no izglītības un apmācības uz darbu. Tā nodrošina prasmes, kas vajadzīgas darba devējiem, un palielina uzņēmumu un darbavieta konkurētspēju un ražīgumu. Lai gan lielākā daļa mācekļu ir jauni izglītojamie, mācekļu vietas arvien biežāk tiek piedāvātas arī vecākiem darbiniekiem, lai viņi varētu iegūt kvalifikāciju, kas uzlabo nodarbināmību un iespējas veidot karjeru.

Tā kā ir pierādījies, ka mācekļība efektīvi atvieglo cilvēku piekļuvi darba tirgum un uzlabo viņu karjeras iespējas, tā ir ES politikas prioritāte, kamēr jauniešu bezdarba līmenis (16,9 % 2017. gada jūlijā) Eiropas Savienībā ir vairāk nekā divreiz augstāks par kopējo bezdarba līmeni (7,7 % 2017. gada jūlijā).

Cedefop un Eiropas pusgada process liecina, ka vairākums dalībvalstu veic būtiskas mācekļības reformas, un tiek pielikti ievērojami pūliņi mācekļu vietu skaita palielināšanai.

Mācekļības pozitīvā ietekme uz darba tirgus apstākļiem un jaunatnes nodarbināmību ir atkarīga no tās kvalitātes. Mācekļības shēmas Eiropas Savienībā ir plaši izplatītas, taču tiek organizētas ļoti atšķirīgi. ESAO ir uzsvērusi, ka ir vajadzīgi augstas kvalitātes standarti, lai izvairītos no tā, ka mācekļība tiek novirzīta uz zemas kvalifikācijas darbu. Pat neliela zemas kvalitātes piedāvājumu daļa var kaitēt mācekļības kopējai reputācijai¹.

Šā ieteikuma pamatā ir nesenākie dati šajā jomā, un tajā sniegtas norādes, kā ieviest mācekļības shēmas, kuras darbojas un kurās labus rezultātus gūst gan mācekļi, gan darba devēji.

Turklāt kritēriji, par kuriem panākta kopēja vienošanās, rada savstarpēju uzticēšanos, kam savukārt ir pozitīva ietekme uz mācekļu mobilitāti.

Ieteikums papildina Savienības iniciatīvas, kas atvieglo jauniešu pāreju uz nodarbinātību, it īpaši Padomes Ieteikumu par stažēšanās kvalitātes sistēmu.

Vispārīgais mērķis ir uzlabot mācekļu nodarbināmību un personisko izaugsmi un sekmēt tāda prasmīga un augsti kvalificēta darbaspēka izveidi, kas atbilst darba tirgus vajadzībām.

Konkrētais mērķis ir sniegt saskaņotu satvaru mācekļībai, kura pamatā ir vienota izpratne par to, kas nosaka kvalitāti un rezultativitāti, un kurā ņemta vērā profesionālās izglītības un apmācības (PIA) sistēmu daudzveidība dalībvalstīs.

Ieteikums atbalstīs mācekļības reformas dalībvalstīs, lai stiprinātu mācekļības kvalitāti un rezultativitāti.

¹ OECD (2017), *Striking the right balance – Costs and benefits of apprenticeship*.

- **Priekšlikuma darbības joma**

Ieteikums mudina dalībvalstis piemērot visaptverošu un saskaņotu kritēriju kopumu, kas attiecināmi uz kvalitatīvu un rezultatīvu apmācību. Šajā ieteikumā mācekļība tiek definēta šādi:

formālas profesionālās izglītības un apmācības shēmas, kurās apjomīga mācīšanās darbavietā uzņēmumos un citās darbavietās ir apvienota ar mācīšanos, kas bāzēta izglītības un mācību iestādēs, un kura ļauj iegūt valsts līmenī atzītu kvalifikāciju. Tās raksturo līgumiskas attiecības starp mācekli, darba devēju un/vai profesionālās izglītības vai apmācības iestādi, un māceklis saņem darba samaksu vai kompensāciju.

Šī definīcija ir pietiekami plaša, lai iekļautu dažādus mācekļības shēmu veidus dažādās dalībvalstīs, un tā ir izstrādāta un tiek izmantota saistībā ar Eiropas Mācekļību aliansi.

- **Politiskais konteksts**

2017. gada 25. marta Romas deklarācijā² Eiropa līderi apņēmas strādāt, lai izveidotu "Savienību, kurā jaunieši gūst labāko izglītību un apmācību un var studēt un atrast darbu visā Eiropā". Šīs apņemšanās svarīga daļa ir kvalitatīva un rezultatīva mācekļība, jo tā palīdz jauniešiem iegūt prasmes, lai piekļūtu darba tirgum.

Eiropas sociālo tiesību pīlārs³, kas tika publiskots 2017. gada 26. aprīlī, nosaka 20 būtiskus principus un tiesības, kas nepieciešami taisnīgu un labi funkcionējošu darba tirgu un sociālās drošības sistēmu atbalstam. Tie ietilpst trīs kategorijās, un tās visas ir svarīgas kvalitatīvas un rezultatīvas mācekļības nodrošināšanai: 1) vienādas iespējas un piekļuve darba tirgum; 2) taisnīgi darba nosacījumi; 3) sociālā aizsardzība un iekļaušana. Pirmais princips ir, ka ikvienam ir tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu vispārīgo un profesionālo izglītību un mūžizglītību, lai varētu saglabāt un iegūt prasmes, kas ļauj pilnā mērā piedalīties sabiedrības dzīvē un veiksmīgi mainīt darbu darba tirgū.

- **Mācekļība politiskajā darba kārtībā**

2016. gada jūnijā Jaunajā prasmju programmā Eiropai⁴ tika uzsvērts, ka uz darbu balstītas profesionālās izglītības un apmācības, ka arī mācekļības izstrādē un ieviešanā būtu jāiesaistās uzņēmumiem un sociālajiem partneriem. Komisija paziņoja par savu nodomu atbalstīt vairāk iespēju mācīties darbavietā, izstrādāt atbalsta pakalpojumus, lai sekmētu zināšanu apmaiņu, tīklu veidošanu un sadarbību mācekļības jomā, kā arī atbalstīt sociālos partnerus to kopīgā darba īstenošanā saistībā ar iespējamo kvalitātes satvaru mācekļībai. Šī apņemšanās tika apstiprināta 2016. gada decembra paziņojumā "Ieguldījums Eiropas jaunatnē", kurā tika izklāstīts nodoms nākt klajā ar iniciatīvu, kas veicinātu mācekļības kvalitāti, piedāvājumu, pievilcību un iekļautību⁵.

Jaunās prasmju programmas pamatā bija iepriekšējās iniciatīvas, piemēram, Eiropas Mācekļību alianse, kas tika izveidota 2013. gadā ar mērķi stiprināt mācekļības kvalitāti, piedāvājumu un tēlu un (vēlāk) mācekļu mobilitāti. 27 dalībvalstis⁶ ir kļuvušas par Eiropas Mācekļību alianses locekļiem, uzņemoties valsts saistības, un vairāk nekā 200 saistību ir uzņēmušies uzņēmumi, sociālie partneri, profesionālās izglītības un apmācības sniedzēji un

² <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/>

³ COM (2017) 250 final un C (2017) 2600 final.

⁴ COM (2016) 381 final.

⁵ COM (2016) 940 final.

⁶ Visas ES dalībvalstis, izņemot Apvienoto Karalisti. Arī visas 5 kandidātvalstis un 3 EBTA valstis (Islande, Norvēģija, Šveice) ir uzņēmušās valsts saistības.

citas ieinteresētās personas. Šīs saistības ir palīdzējušas savākt vairāk nekā 700 000 mācekļības, stažēšanās un pirmā darba piedāvājumu.

Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumā par garantijas jauniešiem izveidi⁷ dalībvalstīm ir ieteikts nodrošināt, lai visi jaunieši vecumā līdz 25 gadiem saņemtu labas kvalitātes piedāvājumu stāties darbā, turpināt izglītību, stažēties vai iziet mācekļa praksi četru mēnešu laikā pēc darba zaudēšanas vai formālās izglītības pārtraukšanas. Līdz 2016. gada beigām saskaņā ar shēmu “Garantija jauniešiem” ir piedāvāti aptuveni 390 000 mācekļības iespēju.

Eiropas Revīzijas palāta ir aicinājusi noteikt mācekļības kvalitātes prasības, kas jāatbalsta no Savienības budžeta⁸, un Eiropas Parlaments⁹ ir aicinājis veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka mācekļībai tiek ieviesti kvalitātes standarti. Nesen veikts Parlamenta pētījums pievēršas vajadzībai precizēt darba līguma un atalgojuma jautājumus mācekļībā¹⁰.

2015. gadā Eiropas valdības un sociālie partneri vienojās par Rīgas secinājumiem par vidēja termiņa rezultātiem (2015–2020) profesionālajā izglītībā un apmācībā. Viena prioritāte ir “iesaistot sociālos partnerus, uzņēmumus, kameras un PIA sniedzējus, kā arī stimulējot inovāciju un uzņēmējdarbības garu, veicināt jebkāda veida mācīšanos darbavietā, turklāt īpašu uzmanību veltīt mācekļībām”.

No 2018. gada maija dalībvalstis publicēs *EURES* tādas mācekļa prakses piedāvājumus, kas balstīta uz darba līgumu¹¹. Labāka pārredzamība ļaus vieglāk kandidātiem piemeklēt piedāvājumus, kas pieejami citās valstīs. Tas arī veicinās sadarbību mācekļības mobilitātes jomā, ko nodrošina “Erasmus+” u. c.

- **Līdz šim paveiktais darbs kvalitātes un rezultativitātes jomā**

Eiropas Mācekļību alianses paspārnē ir veikts ievērojams darbs, lai savāktu faktus par mācekļības kvalitātes un rezultativitātes jautājumiem. 2013. gada 15. oktobrī dalībvalstis pieņēma Padomes paziņojumu “Eiropas Mācekļību alianse”. Tajā izklāstīti tādi vienoti pamatprincipi attiecībā uz mācekļības rezultativitāti un pievilcību, kuru ieviešana attiecīgā gadījumā atbilstīgi valstu apstākļiem jāveicina un kuriem jāseko.

Stratēģiskās sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (*ET 2020*) ietvaros Profesionālās izglītības un apmācības darba grupa (2014–2015), kura sastāv no dalībvalstu pārstāvjiem, sociālajiem partneriem un PIA sniedzējiem, izstrādāja 20 pamatprincipus attiecībā uz rezultatīvu mācekļību un mācīšanos darbavietā, un tajos likts uzsvars uz četrām tēmām: 1) pārvaldība valsts līmenī un sociālo partneru iesaistīšanās; 2) atbalsts uzņēmumiem, jo īpaši MVU, kuri piedāvā mācekļa praksi; 3) mācekļības pievilcība un labāka profesionālā orientācija; 4) mācīšanās darbavietā kvalitātes nodrošināšana.

Ar Komisijas finansiālu atbalstu starpnozaru Eiropas sociālie partneri strādāja ar mācekļības kvalitātes (Eiropas Arodbiedrību konfederācija) un izmaksu lietderības (šo darbu ES starpnozaru darba devēju organizāciju vārdā vadīja Eiropas Biznesa konfederācija) jautājumiem. 2016. gada jūnijā viņi vienojās par kopīgu paziņojumu “Ceļā uz kopīgu mācekļības redzējumu”.

⁷ OV, 2013/C 120/01.

⁸ Eiropas Revīzijas palātas Īpašais ziņojums Nr. 3/2015 “ES garantija jauniešiem: sperti pirmie soļi, bet gaidāmi īstenošanas riski”.

⁹ Eiropas Parlaments, Ziņojums par “Erasmus+” un citiem instrumentiem mobilitātes veicināšanai profesionālajā izglītībā un apmācībā — mūžizglītības pieeja (2015/2257(INI)).

¹⁰ *European Parliament, Skills development and employment: Apprenticeships, internships and volunteering, Study for the Employment and Social Affairs Committee, 2017*

¹¹ Regula (ES) 2016/589.

Pēc Eiropas Arodbiedrību konfederācijas un Eiropas Biznesa konfederācijas iniciatīvas trīspusējā Arodmācību padomdevēja komiteja (ACVT), sapulcējot visu dalībvalstu valdību un sociālo partneru pārstāvjus, 2016. gada decembrī pieņēma atzinumu par “Kopīgu redzējumu par mācekļību un apmācību darbvietā kvalitāti un efektivitāti”, kurā ir uzskaitīti 16 elementi, kas jāņem vērā, veidojot mācekļības shēmas.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

Tiktāl, cik mācekļības pamatā ir darba līgums, mācekļi ir gan PIA audzēkņi, gan darba ņēmēji. Tāpēc šīs iniciatīvas juridiskais pamats ir LESD 153., 166. un 292. pants.

Atbilstoši LESD 166. pantam Savienība īsteno arodmācību politiku, kas atbalsta un papildina dalībvalstu rīcību, pilnīgi respektējot dalībvalstu atbildību par arodmācību saturu un organizāciju.

Atbilstoši LESD 153. pantam Savienība atbalsta un papildina dalībvalstu darbību cita starpā šādās jomās: darba apstākļi, darba ņēmēju sociālais nodrošinājums un sociālā aizsardzība (mācekļus ar darba līgumiem uzskata par darba ņēmējiem) un arī no darba tirgus atstumtu personu integrācija un sociālās atstumtības izskaušana.

Atbilstoši LESD 292. pantam Padome var pieņemt ieteikumus, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu ES kompetences jomās.

• Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)

Strādājot pie pilnvērtīgas izglītības un apmācības izstrādes un profesionālās izglītības politikas īstenošanas, ES ir atbildīga par dalībvalstu savstarpējās sadarbības sekmēšanu, vajadzības gadījumā atbalstot un papildinot to rīcību. Šajā kontekstā vienotas izpratnes panākšana par to, kas ir kvalitatīva un efektīva mācekļība Eiropas Savienībā, ir uzdevums, ko var veikt tikai Eiropas līmenī.

Eiropas satvars kvalitatīvai un efektīvai mācekļībai saskaņā ar LESD 166. un 153. pantu atbalstīs un papildinās valstu rīcību šajā jomā. Šajā iniciatīvā piemērots subsidiaritātes princips, pilnībā ņemot vērā, ka izglītības un apmācības sistēmas, kā arī darba tirgus darbība un darba apstākļi ir valstu kompetencē. Iniciatīva pilnībā respektē valstu mācekļības sistēmu atšķirības, vienlaikus piedāvājot vienotu kritēriju kopumu, kas būtu pamatā šīm atšķirīgajām shēmām, tādējādi nodrošinot ieguvumus gan tiem, kas mācās, gan uzņēmumiem, kas piedāvā mācekļības iespējas.

Iniciatīva uzlabos pārredzamību un savstarpēju izpratni par mācekļības sistēmām un jo īpaši mācekļības kvalitāti un rezultativitāti visā Eiropas Savienībā. Tā arī var pozitīvi ietekmēt mācekļības absolventu pārrobežu mobilitāti, jo koordinēta pieeja ES līmenī nodrošinātu sinerģiju un sadarbību, palielinot pozitīvu blakusietekmi.

Turklāt ES līmeņa vadlīniju izstrāde veicina kopīgas izpratnes veidošanu par to, kā var uzlabot mācekļības kvalitāti. Tas arī var palīdzēt dalībvalstīm izmantot Eiropas strukturālos un investīciju fondus, it īpaši Eiropas Sociālo fondu, un īstenot Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu, risināt bezdarba un jo īpaši jaunatnes bezdarba un neaktivitātes problēmu.

• Proporcionalitāte

Ieteikumā piedāvātie pasākumi ir proporcionāli mērķu sasniegšanai. Priekšlikums Padomes ieteikumam atbalstīs atsevišķu valstu sāktu reformu procesu mācekļības jomā un papildinās dalībvalstu centienus šajā jomā saistībā ar ekonomikas pārvaldības Eiropas pusgadu. Ar ierosināto rīcību tiek atzīta dalībvalstu prakse un sistēmu daudzveidība. Tajā ņemts vērā arī

pamatprincipu ietvarstruktūru profesionālajai izglītībai un apmācībām (EQAVET) un Eiropas darbvietu mobilitātes portālu *EURES*.

Daži ACVT valstu valdību pārstāvji pauda bažas par satvara potenciāli plašo darbības jomu, ja runa ir par kvalitātes kritērijiem un pārvaldības jautājumiem.

Komisija uzsvēra, ka, lai gan ieteikuma pamatā būs ACVT atzinums, par ko valdību pārstāvji un Eiropas sociālie partneri jau ir vienojušies, tas nebūs saistošs Padomes dalībvalstīm. Tā uzsvēra arī savu nodomu ierosināt satvaru, kas ir skaidrs, atbilstošs un kas uzlabo situāciju dalībvalstīm un ieinteresētajām personām.

Ir notikušas arī konsultācijas ar augstākajām amatpersonām, kas atbild par arodmācību, Eiropas PIA sniedzēju asociācijām un ieinteresētajām personām, kas iesaistījušās Eiropas Mācekļību aliansē.

- **Ietekmes novērtējums**

Ņemot vērā to, ka ierosinātās darbības papildina dalībvalstu iniciatīvas, ka tās ir brīvprātīgas, un ņemot vērā sagaidāmās ietekmes tvērumu, ietekmi skaidri noteikt *ex ante* var tikai ierobežotā apmērā, tāpēc ietekmes novērtējums nav veikts. Priekšlikums tika izstrādāts, pamatojoties uz pētījumos savāktiem faktiem, apspriežoties ar galvenajām ieinteresētajām personām un pamatojoties uz Eiropas sociālo partneru un ACVT veikto darbu.

- **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Neattiecas.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Mācekļības sistēmu lielās atšķirības un elastība šā ieteikuma īstenošanā apgrūtina uz valstu budžetiem radītās ietekmes aplēšanu. Lai gan varētu rasties darbības sākšanas izmaksas, augstākai mācekļības kvalitātei un rezultativitātei ilgtermiņā vajadzētu radīt budžeta ieguvumus valsts un/vai reģionālā līmenī, uzņēmumu vai darba devēju līmenī, kā arī profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem. Valstu budžeti var gūt labumu no lielākas nodarbināmības un samazinātiem tēriņiem bezdarbam, bet uzņēmumi – no lielāka ražīguma un labākas konkurētspējas.

Šim priekšlikumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā ir runa par trim jomām, kurās Padomes ieteikums var radīt izmaksas.

- **Atbilstība**

Ir iespējamās izmaksas, kas saistītas ar ieteikuma izpildi, piemēram, izmaksas saistībā ar darba samaksu vai kompensāciju, finanšu subsīdijām vai finansiāliem stimuliem, kā arī instruktoru un mentoru nodrošināšanu pedagoģiskajam atbalstam. Šādas izmaksas tiks sadalītas starp valsts budžetiem un darba devējiem, kas nodrošina apmācību, atkarībā no esošās kārtības. Finansējumu var nodrošināt, piemēram, no valsts budžeta vai izmantojot konkrētas nodevas, nodokļus vai brīvprātīgus ieguldījumus.

- **Administrācija**

Kvalitatīvu pasākumu izstrādei un īstenošanai var būt vajadzīgas administratīvās izmaksas, kas ir vai nu vienreizējas (jeb izveides), vai pastāvīgas (jeb atkārtotas) izmaksas. Lai gan satvars tiek izveidots Eiropas līmenī, administratīvās izmaksas var rasties valsts vai reģionālajā līmenī.

- **Īstenošana**

Visdrīzāk radīsies noteiktas izmaksas, kas saistītas ar kvalitatīvas un rezultatīvas mācekļības kritēriju īstenošanu un turpmākajiem pasākumiem. Atkarībā no tā, kā tiek noteikti uzdevumi un pienākumi, šādas izmaksas var nākties segt valsts iestādēm, starpniekstrukturām vai izglītības un apmācības sniedzējiem.

Mācekļības kvalitātes un rezultatīvātes uzlabošanai būtu jārada augstāks prasmju, nodarbināmības un ražīguma līmenis. ESAO ir konstatējusi, ka labi izstrādātas mācekļības shēmas var būt vērtīgs ieguldījums gan darba devējiem, gan mācekļiem, var atvieglot jauniešu pāreju no skolas uz darba dzīvi, kā arī veicināt konkurētspēju un ekonomisko izaugsmi.

Ieteikumam nav vajadzīgs papildu ES budžets vai personāla resursi Komisijai.

5. CITI ELEMENTI

- **Īstenošanas plāni un uzraudzīšanas, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

Valsts līmenī priekšlikums Padomes ieteikumam aicina veicināt sociālo partneru aktīvu iesaistīšanos mācekļības shēmu izstrādē, pārvaldībā un īstenošanā atbilstīgi valstu darba attiecību sistēmām un izglītības un apmācības praksei. Dalībvalstīm būtu arī jāiekļauj attiecīgi pasākumi savās valsts reformu programmās Eiropas pusgada ietvaros un jāņem vērā šis satvars, izmantojot Savienības finansējumu un instrumentus.

Komisija tiek aicināta ar ACVT atbalstu uzraudzīt satvara īstenošanu, izmantojot esošo ziņošanas kārtību Eiropas pusgada ietvaros, un ziņot par to Padomei trīs gadu laikā.

- **Paskaidrojošie dokumenti (attiecībā uz direktīvām)**

Neattiecas.

- **Konkrēto priekšlikuma noteikumu detalizēts skaidrojums**

Ieteikumi dalībvalstīm

Ņemot vērā valstu struktūru un sistēmu dažādību, šis satvars sniegs kritēriju kopumu, kas palīdzēs nodrošināt kvalitatīvu un rezultatīvu mācekļību, vienlaikus ļaujot katrā dalībvalstī izvirzīt par prioritāriem dažādus šo kritēriju elementus atkarībā no valsts mācekļības shēmu īpatnībām un atšķirīgajām vajadzībām. Ņemot vērā lielās atšķirības valstu sistēmās un dažādus potenciālus valsts līmenī piemērojamus politikas risinājumus, ir svarīga elastība.

Ieteikumā nošķirti divi kritēriju kopumi: viens, kas attiecas uz nepieciešamajiem mācīšanās un darba nosacījumiem mācekļības shēmās, un otrs, kas attiecas uz mācekļības pamatnosacījumiem sistēmas līmenī.

Kritēriji, kas attiecas uz mācīšanās un darba nosacījumiem

Lai nodrošinātu mācekļības shēmu kvalitāti un rezultatīvāti, ieteikumā ir iekļauti šādi septiņi kritēriji, kas attiecas uz mācīšanās un darba nosacījumiem:

1) rakstisks līgums; 2) mācīšanās rezultāti; 3) pedagoģiskais atbalsts; 4) darbavietas komponents; 5) darba samaksa un/vai kompensācija; 6) sociālā aizsardzība; 7) darba, veselības un drošības nosacījumi.

Kritēriji, kas attiecas uz pamatnosacījumiem

Ieteikumā arī iekļauti šādi septiņi kritēriji, kas attiecas uz pamatnosacījumiem, kuri jāievieš, lai atbalstītu kvalitatīvas un rezultatīvas mācekļības izveidi un darbību:

8) tiesiskais regulējums; 9) sociālo partneru iesaistīšanās; 10) atbalsts uzņēmumiem; 11) elastīgi mācīšanās veidi un mobilitāte; 12) profesionālā orientācija un informētības uzlabošana; 13) pārredzamība; 14) kvalitātes nodrošināšana un absolventu apzināšana.

Sīkāks katra kritērija skaidrojums ir sniegts pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

Turpmākie pasākumi ES līmenī

Ieteikumā iekļauti noteikumi par atbalsta pakalpojumu kopuma izveidi zināšanu apmaiņai, tīklu veidošanai un savstarpējas mācīšanās procesam, lai palīdzētu dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām īstenot mācekļības shēmas atbilstīgi šim satvaram. Ieteikums ir izstrādāts, balstoties uz Komisijas paziņojumu “Ieguldījums Eiropas jaunatnē”, kurā bija teikts, ka, pamatojoties uz valsts nodarbinātības dienestu veiksmīgu salīdzinošas vērtēšanas modeli, tiks izveidots pieprasījumā balstīts mācekļu atbalsta dienests, un ar to atbalstīs valstis mācekļības sistēmu ieviešanā vai reformēšanā.

Tajā ierosināts arī turpmāks darbs informētības uzlabošanai un šā satvara īstenošanai, izmantojot attiecīgo ES finansējumu.

Priekšlikums

PADOMES IETEIKUMS

par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai māceklībai

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši

tā 153., 166. un 292. pantu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Kvalitatīva un rezultatīva māceklība, kas ļauj iegūt ar darbu saistītu prasmju, darbā balstītas pieredzes, mācīšanās darbavietā un galveno prasmju apvienojumu, atvieglo jauniešu ieiešanu darba tirgū, ka arī pieaugušo karjeras virzību un pāreju uz nodarbinātību.
- (2) Labi izstrādātas māceklības shēmas rada ieguvumu gan darba devējiem, gan izglītojamajiem. Augstas kvalitātes standarti nepieļauj, ka māceklība tiek novirzīta uz zemas kvalifikācijas darbu un zema līmeņa apmācību, kas grauj tās reputāciju. Labas kvalitātes māceklība arī sekmē sociālo iekļaušanu, integrējot nelabvēlīgā situācijā esošus izglītojamus un migrantu izcelsmes personas darba tirgū.
- (3) Kvalitatīva un rezultatīva māceklība tiek veidota strukturētās partnerībās, iesaistot visas attiecīgās ieinteresētās personas, īpaši sociālos partnerus, uzņēmumus, starpniekstrukturās, piemēram, rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības palātas, profesionālās un nozares organizācijas, izglītības un apmācības sniedzējus, jaunatnes un vecāku organizācijas, kā arī vietējās, reģionālās un valsts iestādes. Kopš 2013. gada Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām ar Eiropas Māceklību alianses starpniecību veicina māceklības piedāvājumu, kvalitāti un tēlu, un alianse līdz šim ir savākusi vairāk nekā 700 000 māceklības, stažēšanās vai pirmā darba piedāvājumu. Uzņēmumu ierosinātas iniciatīvas, tādas kā Eiropas Jaunatnes pakts, arī savākušas piedāvājumus un palīdzējušas sekmēt uzņēmējdarbības un izglītības partnerības Savienībā.
- (4) Eiropas starpnozaru sociālie partneri ir savākuši faktus attiecībā uz māceklības kvalitāti, veicot paralēlu darbu un izstrādājot 2016. gada jūnija kopīgo paziņojumu "Ceļā uz kopīgu māceklības redzējumu", kas kļuva par pamatu atzinumam par "Kopīgu redzējumu par māceklību un apmācību darbavietā kvalitāti un efektivitāti", kuru 2016. gada 2. decembrī pieņēma Arodiniciatīvu padomdevēja komiteja (ACVT).

- (5) Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra (*EQF*), kas pirmoreiz tika izveidota 2008. gadā un pārskatīta 2017. gadā¹², uzlabo iedzīvotāju, tostarp mācekļu, kvalifikāciju pārredzamību, salīdzināmību un pārnesi.
- (6) Ar Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikumu par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras izveidošanu profesionālajai izglītībai un apmācībām (*EQAVET*)¹³ izveidoja atsauces instrumentu, kas palīdzētu dalībvalstīm veicināt un uzraudzīt savu profesionālās izglītības un apmācības sistēmu nepārtrauktus uzlabojumus.
- (7) 2012. gada Eiropas Stažēšanās un mācekļības kvalitātes hartā Eiropas Jaunatnes forums mudināja Eiropas valstis, Eiropas iestādes un sociālos partnerus izveidot vai stiprināt valstu tiesiskās kvalitātes sistēmas attiecībā uz mācekļību.
- (8) Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumā par garantijas jauniešiem izveidi¹⁴ dalībvalstīm ir ieteikts nodrošināt, lai visi jaunieši vecumā līdz 25 gadiem saņemtu labas kvalitātes piedāvājumu stāties darbā, turpināt izglītību, stažēties vai iziet mācekļa praksi četru mēnešu laikā pēc darba zaudēšanas vai formālās izglītības pārtraukšanas.
- (9) 2013. gada 2. jūlijā Eiropas sociālie partneri, Eiropas Komisija un Eiropas Savienības Padome Kopīgā deklarācijā, ar ko izveido Eiropas Mācekļību aliansi, apņēmas veicināt mācekļības piedāvājumu, kvalitāti un pievilcību.
- (10) Padomes 2013. gada 15. oktobra paziņojumā “Eiropas Mācekļību alianse” tika minēts, ka būtu jāveicina mācekļības rezultativitāte un pievilcība, ievērojot vairākus vienotus pamatprincipus.
- (11) 2014. gada 10. martā pieņemtajā Padomes Ieteikumā par stažēšanās kvalitātes sistēmu¹⁵ tika noteikti vairāki principi stažēšanās kvalitātes uzlabošanai ārpus formālās izglītības un apmācības.
- (12) 2015. gada 22. jūnija Rīgas secinājumos, ko apstiprināja ministri, kas atbild par profesionālo izglītību un apmācību, jebkāda veida mācīšanās darbavietā ar īpašu uzmanību mācekļībai un kvalitātes nodrošināšanas mehānismu attīstīšana ir noteiktas par divām no piecām Eiropas prioritātēm 2015.–2020. gadam.
- (13) Stratēģiskās sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (*ET 2020*) Profesionālās izglītības un apmācības darba grupa savu pilnvaru laikā 2014.–2015. gadā izstrādāja 20 pamatprincipus attiecībā uz rezultatīvu mācekļību un mācīšanos darbavietā.
- (14) Eiropas Parlaments 2016. gada 4. marta “Ziņojumā par “Erasmus+” un citiem instrumentiem mobilitātes veicināšanai profesionālajā izglītībā un apmācībā — mūžizglītības pieeja” aicināja veikt pasākumus, lai nodrošinātu mācekļības kvalitātes standartus.
- (15) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/589¹⁶ nosaka, ka mācekļību, kuras pamatā ir darba līgums, no 2018. gada maija var reklamēt Eiropas darbvietu mobilitātes portālā *EURES*.

¹² OV C 189/15.

¹³ OV C 155, 8.7.2009., 1. lpp.

¹⁴ OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.

¹⁵ OV C 88, 27.3.2014., 1. lpp.

¹⁶ OV L 107, 22.4.2016., 1. lpp.

- (16) Komisija 2016. gada 10. jūnija paziņojumā “Jaunā prasmju programma Eiropai” uzsvēra savu atbalstu sociālajiem partneriem kopīgo projektu rezultātu īstenošanā, piemēram, mācekļības kvalitātes satvara izveidē.
- (17) Komisija 2016. gada 7. decembra paziņojumā “Ieguldījums Eiropas jaunatnē”¹⁷ aicināja pielikt lielākus pūliņus, lai sniegtu atbalstu jauniešiem nodrošināt vislabākos apstākļus dzīves uzsākšanai, ieguldot viņu zināšanās, prasmēs un pieredzē, palīdzot atrast darbu vai apmācot pirmajam darbam. Mērķis bija palīdzēt jauniešiem izmantot iespējas, labi integrēties sabiedrībā, kļūt par aktīviem pilsoņiem un veidot veiksmīgu profesionālo karjeru, arī ar tāda kvalitātes satvara palīdzību, kurā izklāstīti galvenie mācekļības shēmu principi.
- (18) 2017. gada 25. marta Romas deklarācijā ir pausta apņemšanās strādāt, lai izveidotu Savienību, kurā jaunieši gūst labāko izglītību un apmācību un var studēt un atrast darbu visā Eiropā.
- (19) 2017. gada 26. aprīļa Eiropas sociālo tiesību pīlārs nosaka vairākus principus, kas nepieciešami taisnīgu un labi funkcionējošu darba tirgu un sociālās drošības sistēmu atbalstam; to vidū ir tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu vispārīgu un profesionālo izglītību, lai nodrošinātu prasmes, kas ir vajadzīgas darba tirgū un līdzdalībai sabiedrībā. Tajā izklāstīts Komisijas nodoms ierosināt Padomes ieteikumu, kurā tiks noteikti galvenie elementi, kas būtu jāievieš, lai cilvēki varētu iegūt atbilstīgas prasmes un kvalifikācijas, izmantojot augstas kvalitātes mācekļības programmas.
- (20) 2017. gada 30. maijā pieņemtā Komisijas priekšlikuma Padomes ieteikumam par absolventu apzināšanu mērķis ir uzlabot tādas kvalitatīvas un kvantitatīvas informācijas pieejamību, kas attiecas uz absolventu, tostarp mācekļu, gaitām pēc izglītības vai apmācības pabeigšanas.
- (21) Mācekļībai atbalstu sniedz Eiropas strukturālie un investīciju fondi (2014–2020), proti, Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), kā arī “Erasmus+”, Savienības Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programma (COSME), Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas programma (EaSI) un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva.
- (22) Eiropas Parlaments un ieinteresētās personas nesen aicināja Komisiju uzlabot mācekļu ilgtermiņa mobilitāti Eiropas Savienībā, dodot jauniešiem iespēju pilnveidot gan ar darbu saistītās prasmes, gan galvenās prasmes. Komisijas atbilde bija programmas “Erasmus+” jaunā darbība “Erasmus Pro”, kas atbalsta tieši ilgāku darba praksi ārzemēs.
- (23) Eiropas Revīzijas palāta 2015. un 2017. gada ziņojumos par shēmu “Garantija jauniešiem” iesaka Komisijai izstrādāt kvalitātes kritērijus mācekļībai un citiem piedāvājumiem, kas tiek atbalstīti saskaņā ar šo iniciatīvu.
- (24) Vienota dalībvalstu izpratne par kvalitatīvu un rezultatīvu mācekļību palīdz to centieniem reformēt un modernizēt mācekļības sistēmas, kas nodrošina izcilas mācīšanās un karjeras iespējas. Vienota izpratne veicina savstarpēju uzticēšanos un tādējādi atvieglo mācekļu pārrobežu mobilitāti.
- (25) Šā ieteikuma vispārīgais mērķis ir uzlabot mācekļu nodarbināmību un personisko izaugsmi un sekmēt tāda prasmīga un augsti kvalificēta darbaspēka izveidi, kas atbilst darba tirgus vajadzībām.

¹⁷ COM(2016) 940 *final*.

- (26) Konkrētais mērķis ir sniegt saskaņotu satvaru mācekļbai, kura pamatā ir vienota izpratne par to, kas nosaka kvalitāti un rezultativitāti, un kurā ņemta vērā profesionālās izglītības un apmācības (PIA) sistēmu daudzveidība dalībvalstīs.
- (27) Šajā ieteikumā mācekļu definē kā formālas profesionālās izglītības un apmācības shēmas, kurās apjomīga mācīšanās darbavietā uzņēmumos un citās darbavietās ir apvienota ar mācīšanos, kas bāzēta izglītības un mācību iestādēs, un kuras ļauj iegūt valsts līmenī atzītu kvalifikāciju. Tās raksturo līgumiskas attiecības starp mācekli, darba devēju un/vai profesionālās izglītības vai apmācības iestādi, un māceklis par darbu saņem darba samaksu vai kompensāciju.
- (28) Šis ieteikums neliedz dalībvalstīm uzturēt vai izstrādāt detalizētākus noteikumus par mācekļu nekā šeit ieteiktie,

IR PIENĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

Dalībvalstīm saskaņā ar valstu tiesību aktiem un ciešā sadarbībā ar ieinteresētajām personām būtu jānodrošina, lai mācekļu shēmas būtu pielāgotas darba tirgus vajadzībām un radītu ieguvumus gan izglītojamajiem, gan darba devējiem, balstoties uz šādiem kvalitatīvas un rezultatīvas mācekļu kritērijiem.

Kritēriji, kas attiecas uz mācīšanās un darba nosacījumiem

Rakstisks līgums

1. Pirms mācekļu sāksanas starp darba devēju, mācekli un profesionālās izglītības iestādi būtu jānoslēdz rakstisks līgums, kurā noteiktas visu pušu tiesības un pienākumi, kas attiecas uz apmācību un darbu.

Mācīšanās rezultāti

2. Darba devējiem un profesionālās izglītības iestādēm būtu jānosaka visaptverošu mācīšanās rezultātu kopums, nodrošinot līdzsvaru starp specifiskām ar darbu saistītām prasmēm un galvenajām prasmēm, tādējādi atbalstot mācekļu personisko izaugsmi un karjeras izaugsmes iespējas visā darba mūža laikā, lai būtu iespējams pielāgoties mainīgām karjeras iespējām.

Pedagoģiskais atbalsts

3. Būtu jānozīmē uzņēmumā strādājoši mācību instruktori, kuriem būtu cieši jāsadarbojas ar profesionālās izglītības un apmācības sniedzējiem un pasniedzējiem, lai nodrošinātu profesionālo orientāciju mācekļiem un sniegtu regulāras savstarpējas atsauksmes. Būtu jāsniedz atbalsts pasniedzējiem, instruktoriem un mentoriem, lai viņi varētu atjaunināt savas prasmes un kompetences, kas ļautu apmācīt mācekļus atbilstīgi aktuālākajām mācību un apmācības metodēm un darba tirgus vajadzībām.

Darbavietas komponents

4. Mācību pieredzes būtiska daļa, proti, vismaz puse no mācekļu laika, būtu jāīsteno darbavietā. Tajā būtu jāiekļauj iespējas daļu no šādām praksēm īstenot ārpusmēs.

Darba samaksa un/vai kompensācija

5. Mācekļiem būtu jāsaņem darba samaksa un/vai kompensācija saskaņā ar valsts vai nozares prasībām vai koplīgumiem, ja tādi ir, un ņemot vērā darba devēju, mācekļu un publisko iestāžu izmaksu sadales kārtību.

Sociālā aizsardzība

6. Mācekļiem vajadzētu būt tiesībām uz sociālo aizsardzību, ieskaitot nepieciešamo apdrošināšanu atbilstīgi valsts tiesību aktiem.

Darba, veselības un drošības nosacījumi

7. Uzņemošajai darbavietai būtu jāatbilst attiecīgiem noteikumiem un regulējumam par darba nosacījumiem, īpaši veselības un drošības tiesību aktiem.

Kritēriji, kas attiecas uz pamatnosacījumiem

Tiesiskais regulējums

8. Būtu jāievieš skaidrs un saskaņots tiesiskais regulējums, kuram pamatā ir taisnīga un vienlīdzīga partnerības pieeja, ieskaitot strukturētu un pārredzamu dialogu starp visām attiecīgajām ieinteresētajām personām. Tas var iekļaut akreditācijas procedūras uzņēmumiem un darbavietām, kas piedāvā mācekļa praksi.

Sociālo partneru iesaistīšanās

9. Sociālie partneri, arī nozares līmenī, būtu jāiesaista mācekļības shēmu izstrādē, pārvaldībā un īstenošanā atbilstīgi valsts darba attiecību sistēmām un izglītības un apmācības praksei.

Atbalsts uzņēmumiem

10. Būtu jānodrošina finansiāls un/vai nefinansiāls atbalsts, īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem, kurš balstīts uz darba devēju, mācekļu un publisko iestāžu izmaksu sadales kārtību, un tas ļaus izveidot uzņēmumiem izmaksu ziņā efektīvu mācekļību.

Elastīgi mācīšanās veidi un mobilitāte

11. Mācekļības uzņemšanas nosacījumos būtu jāņem vērā attiecīgā ikdienējā un neformālā mācīšanās. Pabeidzot mācekļa praksi, vajadzētu būt iespējai iegūt valsts atzītu kvalifikāciju, kas ir pielīdzināta Eiropas kvalifikāciju ietvarstrukturai¹⁸, un tai būtu jādara pieejamas citas mācīšanās iespējas, ieskaitot augstākos izglītības un apmācības līmeņos, un karjeras iespējas. Vienam no mācekļības kvalifikāciju komponentiem vajadzētu būt mācekļu starptautiskai mobilitātei.

Profesionālā orientācija un informētības uzlabošana

12. Lai panāktu veiksmīgus rezultātus un samazinātu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, mācekļa prakses laikā būtu jānodrošina profesionālā orientācija, mentorēšana un atbalsts izglītojamajiem. Mācekļība būtu jāveicina ar informētības uzlabošanas pasākumiem.

Pārredzamība

13. Būtu jānodrošina mācekļības piedāvājumu pārredzamība un piekļuve tiem dalībvalstīs un starp tām; tas būtu jādara ar publisko un privāto nodarbinātības dienestu atbalstu un attiecīgā gadījumā izmantojot tādas Savienības instrumentus kā EURES.

Kvalitātes nodrošināšana un absolventu apzināšana

14. Būtu jāievieš kvalitātes nodrošināšanas pieejas, kas ir saskaņotas ar Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūru profesionālajai izglītībai un

¹⁸ OV C 189/15.

apmācībām (EQAVET)¹⁹, ieskaitot pamatotu un ticamu mācīšanās rezultātu novērtēšanu. Būtu jānodrošina mācekļu nodarbinātības un karjeras virzības apzināšana.

Īstenošana valsts līmenī

Lai īstenotu šo ieteikumu, dalībvalstīm

15. būtu jāveicina sociālo partneru iesaistīšanās mācekļības shēmu izstrādē, pārvaldībā un īstenošanā atbilstīgi valstu darba attiecību sistēmām un izglītības un apmācības praksei;
16. būtu jāiekļauj attiecīgie īstenošanas pasākumi valsts reformu programmās Eiropas pusgada ietvaros;
17. būtu jāņem vērā šis satvars, izmantojot Eiropas Savienības fondus un instrumentus mācekļības atbalstam.

Komisijai būtu jāsniedz vajadzīgais atbalsts, ieskaitot ar šādu darbību palīdzību.

Atbalsta pakalpojumi

18. Atbalsta pakalpojumu kopuma izveide zināšanu apmaiņai, tīklu veidošanai un savstarpējas mācīšanās procesam, lai palīdzētu dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām īstenot mācekļības shēmas atbilstīgi šim satvaram.

Informētības uzlabošana

19. Mācekļības izcilības un pievilcības veicināšana, izmantojot informētības uzlabošanas kampaņas, piemēram, Eiropas profesionālo prasmju nedēļu.

Finansējums

20. Šā ieteikuma īstenošanas atbalstīšana, izmantojot attiecīgu Savienības finansējumu saskaņā ar attiecīgu juridisko pamatu.

Turpmāki pasākumi

21. Šā ieteikuma īstenošanas uzraudzība ar trīspusējās Arodmācību padomdevēja komitejas atbalstu, izmantojot ziņošanas kārtību Eiropas pusgada ietvaros.
22. Ziņošana Padomei par šā satvara īstenošanu trīs gadu laikā pēc tā pieņemšanas dienas.

Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs*

¹⁹ OV C 155, 8.7.2009., 1. lpp.